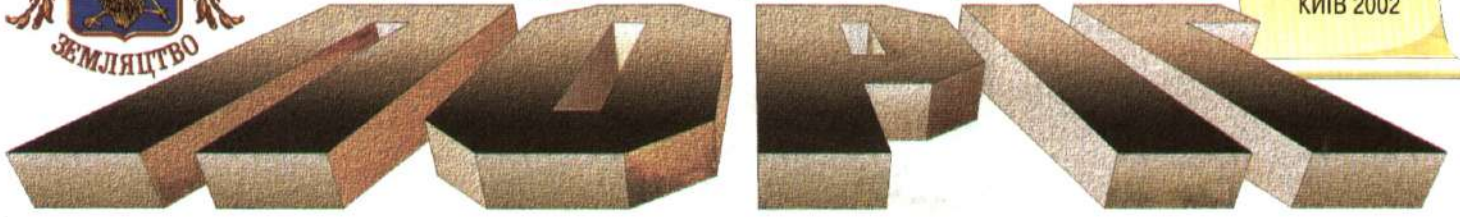

РІД НАШ КРАСИЙ, РІД ПРЕКРАСИЙ!

ОТЧИЙ

ЧАСОПИС
РІК ВИДАННЯ 2002
ТРАВЕНЬ
Число 5 (5)
КИЇВ 2002

ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА "ЧЕРНІГІВСЬКЕ ЗЕМЛЯЦТВО"

Колонка шеф-редактора

НАВІКИ В НАШІЙ ДУШІ

Є такі дати, які споюються мільйонів людей. Для одних вони стали радістю із журбою навпіл, для інших - можливістю озирнутися в минуле і зробити все, щоб не повторилася історія. Такою датою є День Перемоги. Зрештою, ця Перемога світлима і для колишніх радянських людей, і для європейців, котрі теж зазнали лиха, та й для тих народів, які стали жертвами своїх політичних провідників, вона ознаменувала кінець кривавих втрат. Адже війна ніколи не була справедливою, кудя чи осколок снаряда скоювали невинних людей, які хотіли жити в мирі, народжувати й ростити дітей, але змушені були поливати кров'ю чужу землю, вrostати кістками в чужій волі й лісі.

Пам'ять людства залишається безсмертною, і ті жахи, яких зазнала наша Україна, наша найрідніша Сіверська сторона, боєм віддаються в серцях ветеранів і разом із їхньою кров'ю передаються у спадок дітям та внукам. І хоч із часом гострота втрат поступово зарубцюється, вона неч особливо в дні всенародних свят. Бо як же можна забути в день Перемоги, що ніякий буйний траншеїний цвіт не здатний заховати тисячі величних і скромних обелісків, простих, зроблених колись нашми куруч гірських пам'ятників, які так густо відкрили нашу багатораздальну землю, з якої ніби ще й зараз волають до нас, інші живущих, мільйони безіменних захисників рідного краю.

Подивіться на ясні синини ветеранів-воїнів, котрі ніколи не забудуть стрімкі атаки чи затяжкі сидіння в оборонних окопах, і схиліть перед ними голову.

Загляньте у глибокі очі вдів, які так і не діждалися з фронтів своїх молодих суджень, змушені натомість виплакувати безконечно довгими холодними ночами свою самотність - і вклоніться їм.

І хоч 9 травня ми всім загалом святкуємо вже далеку Перемогу, подумки кажемо собі: краще б їх, отаких свят, не було, краще б взагалі зникли з нашої історії війни, бо кров рідної людини й ворога одного кольору, проліта на землю, вона спадає все живе, вона всушує траншеїний цвіт, що прагне розродитися плодом.

Нелегкою була Перемога і для Чернігівщини. А хто не був записаний до регулярної армії, теж не ховався за чужі списки на гірких дорогах відступу і на окраєних перемогами шляхах визвольного походу. Саме тому наш край називають партизанським, героїським, а ще - музеїним, бо скільки наших сіл сповідало у воєні каральних ескадрилій, скільки дітей і стариків, красивих дівчат і люблячих матерів впало під кулями фашистів та їх прислужників. Пам'ятає про це земля наша древна пращяка і гордиться собою.

Є і серед членів нашого столичного чернігівського земляцтва багато ветеранів війни, котрі стали живими сторінками золотого літопису подвигу в ім'я свободи. Це і П.О. Басанець, і В.Д. Будьоний, і Г.І. Гінзбург, і Б.Т. Глухенький, і В.О. Жуковський, це і Є.Л. Ренуцький та Б.П. Степанюк, Л.Є. Тимошенко та В.В. Хільчевський і десятки інших славних ветеранів. Вони й зараз перебувають у бойовому строю, утверджують славу рідної Чернігівщини на київських пагорбах. Честь і слава їм, як і тисячам поліщуків, котрі не шкодували ні крові, ні здоров'я задля Перемоги!

Чернігівське земляцтво прагне якомога краще пошанувати великий ратний подвиг усіх, хто обстав супроти ворога у грізні роки Великої Вітчизняної. Районні осередки та й окремі наші земляки намагаються підтримувати в належному порядку меморіальні знаки на могилах полеглих воїнів та партизанів. При їх участі зводяться нові собори - як знаки невимрущності нашої духовності. Проводяться традиційні зустрічі з ветеранами війни як у Києві, так і в рідних місцях.

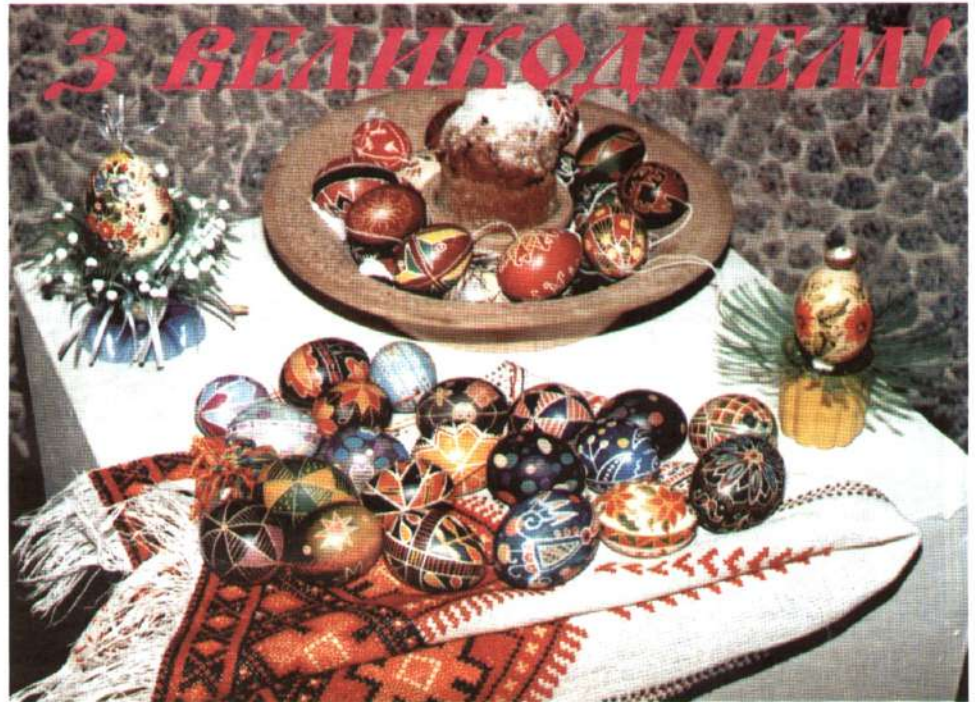
За установленю традицією наступного року вийде черговий календар, присвячений 60-річчю визволення Чернігівщини від загарбників.

Усе це - знаки нашої поваги до відважних воїнів, котрі кували велику Перемогу, подарували новим поколінням мир і спокій.

Тож знайте, дорогі наші ветерани війни, що всі ви записані наввіки у нашу душу.

Із святом Перемоги всіх Вас, творці Перемоги!

Віктор ТКАЧЕНКО,
голова Товариства "Чернігівське земляцтво"
в м. Києві

З ВЕЛИКОДНЕМ!

За лісами, за полями
Рідний край із рушинами
З предивними крашанками

У небеса задивився -
Радуйся, ой радуйся,
Воскресіння!

Фотоетюд О. СТОЛБЕЦЬКОГО

З ВИСОКОЮ ДОВІРОЮ!

Рада товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві, всі сини й дочки Сіверського краю сердечно вітають новообраних депутатів Верховної Ради України, наших земляків та обранців від Чернігівщини **І. Плюща, Ф. Шпига, О. Волкова, В. Атрощенко, О. Петрова, В. Мельничука, В. Макеска, В. Борисенка, М. Потебенка, М. Зубця, С. Довгого, Л. Лук'яненка, І. Сподаренка, М. Рудьковського та Т. Довгого.**

Плідної вам роботи з розбудови незалежної України!

ЧИТАЙТЕ:

- Гірка таємниця - стор.2
- Десни - стор.2
- Син партизанського краю - стор.3
- У війни вдовине обличчя - стор.6

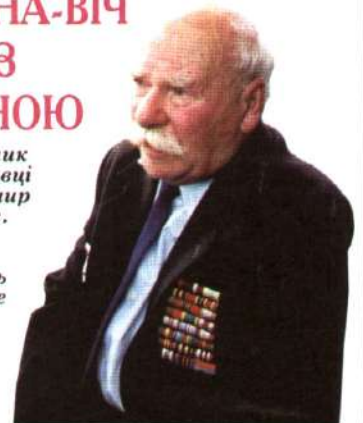
ДО ВІДОМА ЗЕМЛЯКІВ!

Газету "Отчий поріг" можна отримати безпосередньо в редакції (Спортивна площа, 1) чи в регіональних відділеннях земляцтва та райдержадміністраціях області.

ВІЧ-НА-ВІЧ З ВІЙНОЮ

Полковник
у відставці
Володимир
Шишков.

Його
розповідь
читайте
на
стор.4

Леонід ГОРЛАЧ

ХВИЛИНА МОВЧАННЯ

І знову мовчання	хвилина вогненно серця обліка, і від обелісків калина, як пам'ять, у небо втіка.	А ми стоїмо. Нас мільйони. Ми нині живем і за тих, хто в битві розтратив патрони і в братських могилах за тих.
------------------	--	--

А ми стоїмо, забути бодяй хоч на час про тих, хто упав на дорозі, вклонившись святій Перемозі, яка приголубила й нас.	бо не в змозі розбудить - калини чайне ячання, до сонця, як пам'ять, злетить.	Хоч наше суворе мовчання не зможе вже їх розбудить - калини чайне ячання, до сонця, як пам'ять, злетить.
---	---	--

Сердечно вітаємо наших земляків - ювілярів травня

Рейського Владислава Степановича - а 70-річчям. Народився 11 травня 1932 року в селі Мрин Носівського району. Працює кінооператором Національної телекомпанії України, член Спілки кінорежисерів України, учасник ліквідації аварії на ЧАЕС І категорії. Учасник бойових дій Великої Вітчизняної війни.

Петренко Надію Йосипівну - а 65-літтям. Народилася 3 травня 1937 року в місті Корюківка. Тривалий час працювала в пресі, автор багатьох книжок, член Національної Спілки письменників України.

Корнієнка Миколу Івановича - а 65-річчям. Народився 5 травня 1937 року в місті Мена. Працював у органах прокуратури Білорусії та Чернівецької області. Згодом був доцентом, деканом, професором ВПШ при ЦК Компартії України, заступником завідувача науково-експертного відділу Секретаріату Верховної Ради України та Адміністрації Президента України. З 1997 року - суддя Конституційного суду України. Заслужений юрист України.

Чорного Бориса Васильовича - а 65-річчям. Народився 16 травня 1937 року в місті Чернігів. Співробітник військово-методичного управління Служби безпеки України.

Степанця Олександра Івановича - а 60-літтям. Народився 24 травня 1942 року у селі Комарівці Борзнянського району. Заступник директора з наукової роботи Інституту математики НАН України. Доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент НАН України.

Фесюру Анатолія Федоровича - а 55-річчям. Народився 3 травня 1947 року в селищі міського типу Холми Корюківського району. Нині керує чий Міжрайонною філією Укрсподбанку.

Скотара Миколу Яковича - а 55-літтям. Народився 4 травня 1947 року в селі Червоної Партизанів Носівського району. Працює першим заступником Укрдержінноваційної компанії.

Шевченка Станіслава Олексійовича - а 55-річчям. Народився 23 травня 1947 року в селі Грабів Ічнянського району. Автор багатьох книжок поезії, перекладів. Тривалий час працював у Національній Спілці письменників України, членом якої є вже давно. Нині - ведучий радіопрограми "Європа-Центр" Національної радіокомпанії України, лауреат премії імені І.Нечуя-Левицького та імені Гулевича (Варшава, Польща).

Лях Ніну Федорівну - а 55-літтям. Народилася 24 травня 1947 року в місті Гомель (жила тривалий час у Корюківському районі). Головний спеціаліст ЦК профспілки працівників освіти і науки Федерації профспілок України.

Сарану Валерія Юрійовича - а 55-річчям. Народився 29 травня 1947 року в місті Чернігів. Головний консультант Адміністрації Президента України.

Сміяна Василя Юрійовича - а 50-літтям. Народився 12 травня 1952 року в Києві, але його родовід витікає з Новгород-Сіверщини. Працював редактором, викладачем англійської мови у ВАТ "Інтурист", у видавничтві товариства "Знання", Київському державному університеті імені Т.Г.Шевченка та інституті удосконалення вчителів імені Б.Гринченка. Нині редактор видавничого центру товариства "Знання".

Кондрашевську Лідію Іванівну - а 50-річчям. Народилася 20 травня 1952 року в селі Смичин Городнянського району. Працювала в Київському театрі опери і балету, зараз - солістка-вокалістка Національної філармонії України. Народна артистка України.

Дорогі друзі!
Рада товариства "Чернівецьке земляцтво" щиро вітає Вас і życить Вам прекрасного здоров'я, багато щасливих сонячних літ, відомих успіхів, теплою домашнього затишку!

ГІРКА ТАЄМНИЦЯ ДЕСНИ

Бойовий річковий монітор був збудований у 1925-1926 роках у Кракові для річкової флотилії Польщі. Коли Червона армія визволила західні землі України та Білорусії, поляки встигли замовити монітор на Півні. Проте уже в жовтні 1939 року нова влада підняла його з дна і відбуксирувала в Київ для ремонту. Того ж року монітор неповинні Пінську військовою флотилією, у складі якої й зустрів Велику Вітчизняну війну. Відважним моряком під командуванням М.Педуха довелось бити ворога біля сіл Звудичі та Окуниного, коли вони знищили мости через Дніпро, піщати живу силу й техніку противника. Далі був героїчний провів із ворожого тилу, рейд під вогнем шмів, які зайняли велику територію. "Смоленськ" до кінця прикривав відхід інших кораблів із оточення, доки не опинився в безвихідному становищі. Коли це стало зрозумілим екіпажу, він прийняв рішення підірвати монітор, аби він не дістався ворогові.

Чернівецька земля зберегає ще чимало різних таємниць, які ждуть свого відкриття. Однією з сторінок історії є й доля бойового монітора "Смоленськ", про яку хотілося б повідати читачам.

Почалися активні пошуки, і одного дня ми справді знайшли рештки бойового монітора, навіть походили по його палубі, над якою прозорів тонкий шар води.

Згодом ми вирішили увічнити подвиг моряків. Вигодили пам'ятний знак за ескізами художника Олега Кравченка, що роботу виконали заводчани Михайло Масол, Олександр Каминський, Валерій Павлович і Олександр Юревич.

А напередодні дня Перемоги в 1985 році з Києва вирушила до Ладники ціла ескадра моторних човнів. На урочистий мітинг з нагоди

Стояла чарина переснева пора, коли побитий осколками та посіченим кулями корабель зайшов у тишу Ладницьку затоку Десни. Звідкись долінали гарматний перелуд, десь лилася кров захисників рідної землі, до яких мали преднатися й моряки, що із салюзамі на омах полинали борт бойового побратима. За кілька хвилин по тому пролунав громкий вибух, і деснянська блакитна вода назавжди похвнала "Смоленськ"...

Минуло багато років. Чернівецьчина загоїла воєнні рани. Ожила земля, ожили води Десни, які надійно ховали таємницю. Та ентузіасти-водники не могли заспокоїтись. Уже в сімдесятих роках у пресі промайнула загадка про те, що біля села Ладники в затоці є залишки якогось корабля. Цим та іншими кораблями Дніпровської військової флотилії зацікавилася секція історії суднобудування ЦКБ "Ладницька кузня", членом якої був і я.

Відкриття пам'ятного знака зібрали жителі ближніх сіл, відпочиваючі санаторію "Десна". У хвилюючій обстановці на воду лагли вінки з живих квітів, а неподаляк від того місця, де лежить на дні "Смоленськ", встановили пам'ятний знак. Отже, героїчний подвиг наших моряків не залишився непоміченим...

Як на мене, доля "Смоленська" мала б зацікавити земляків чернівецьких. Можливо, варто було б розробити спеціальний туристичний маршрут по Дніпру й Десні, оскільки на дні великих українських річок лежить ще не один десяток бойових кораблів, і дізнатися, чи не таїться якась несподіванка, котра пролила б світло на події того грізного часу. Адже такі пошуки прислужилися б вихованню в нашій молоді патріотизму, любові до рідного краю.

Олег СТОЛБЕЦЬКИЙ.
Фото автора

ВETERАНСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

(на 01.01.2002р.)

1. Районних ветеранських організацій - 24.
2. Міських ветеранських організацій - 3.
3. Первинних ветеранських організацій - 1 232.
4. Загальна кількість ветеранів - 436 750.
- 3 миль:
 - Інвалідів Великої Вітчизняної війни - 7 900.
 - Учасників бойових дій, фронтівиків - 16 500.
 - Ветеранів Великої Вітчизняної війни - 220 012.
 - Ветеранів Збройних Сил - 12 500.
 - Ветеранів праці - 156 000.
 - Ветеранів похилого віку - 23 000.
 - Вдів учасників війни - 2 150.
 - Одиноких, самотніх - 24 500.
 - 5. Ветеранів війни, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною:
 - Героїв Радянського Союзу - 10.
 - Повних кавалерів ордена Слави - 3.
 - Нагороджених чотирма медалями "За відвагу" - 3.

Тільки факти

Високі відзнаки

Чимало добрих справ на рахунок Міжнародного благодійного Фонду "Фонд Пантелеймона Куліша", який свого часу був створений за ініціативою нашого земляка І.С.Плюща. Нині він є президентом цієї поважної організації, а головою її правління став відомий політик В.Ф.Бортник.

І цієї весняної пори в Українському Домі зібралися студенти, учні, батьки і викладачі з нагоди вручення премій.

Іван Степанюк та Володимир Федорович вручили одноразові іменні стипендії та почесні номерні сертифікати переможцям конкурсу дослідження спадщини видатного письменника. Серед нагороджених - 27 учнів Борзнянського, стільки ж із Ніжинського, 17 - Вахмандського районів, 20 учнів із Ніжина, 10 учнів базової школи-лицею №33 столиці та Українського медичного ліцею, а також викладачі цього закладу.

Отже, Пантелеймон Куліш продовжує жити серед нас.

Майбутній діалог

Роль видавництва "Бібліотека України", яким керує наш земляк Микола Лашенко, у пробудженні національної свідомості народу досить помітна. Та особливо приємно, що Микола Антонович не обходиться увагою помітних людей нашого краю.

Як стало відомо з авторитетних джерел, нині триває робота над книгою під назвою: "Дмитро Волод. Вчений. Педагог. Людина".

Так во чекаємо діалогу з нашим Дмитром Степановичем.

Відомий критик, наш земляк Леонід Кореневич, який нині очолює Будинок літературі Національної Спілки письменників України, зібрав численних гостей з нагоди 75-ліття від часу функціонування цього культурного осередку.

За десятиліття активної пропагандистської роботи Будинок літературі провів тисячі творчих вечорів, дискусій, зустрічей із видатними людьми свого часу, завжди перебував у віри культурного життя України. Не втрапив він творчої насниги і в наш нелегкий час, про що й мовилося на Велелюдному зібранні.

З початку цивілізації людство виробило звичку залишати по собі пам'ять для нащадків. Свідченням цього можуть бути архіви, про які, на жаль, майже нічого не знають пересічні громадяни, котрі якщо й звертаються до них, то тільки за утилітарної потреби.

Понів ж довідкової літератури - своєрідних провідників у дні мимуть - в нинішній часі досить проблема. І тому вихід першого тому путівника "Державний архів Чернівецької області" можна тільки вітати.

До честі нашого земляцтва, видання здійснене при підтримці столичних сіверян, яких згуртував В.Ткаченко.

Відбулося чергове зібрання Ради Чернівецького земляцтва. Його голова В.Ткаченко потіфформував присутніх про основні заходи, які відбулися зпродовж останніх трьох місяців, заголосив на тому, що кожен член Ради має це відповідально ставитися до доручених справ. Слід же активніше працювати з районними областями, надавати посильну допомогу землякам.

В обговоренні взяли активну участь члени Ради Б.Іваненко, М.Борщ, П.Медвідь, В.Пущкарєва та інші.

Друзі-земляки тепло привітали П.Крипоса та обранням до Київської міської Ради.

Буде сад яблуковий

Щеї весняної пори у селі Наумівка Корюківського району було посаджено сад. На рідні крески завітали із столиці В.Є.Устименко (до речі, саме йому належить ідея посадки знаменитих млівецьких яблук півдесятих сортів, приданих на копоти земляків), І.Д.Бондаренко, В.П.Пацук, В.І.Тройна, В.І.Скрипченко та інші.

На пестирі плодею і та відшні рослине сад, зігрійти добрим рукам і столичних гостей, і чернівецьких району - голови райдержадміністрації О.В.Донгаля, голови районної Ради В.Д.Хромєнка, керівника місцевого КСП В.С.Топтуна і районних Земле-

СИН

Між цими фотографіями відомого, на жаль, покійного, видатного майстра фотографії Якова Борисовича Давидзона - ціле життя. На першій, зробленій в далекому 1943 році, юний партизанський кулеметник Петя Мусієнко. На другій - Петро Кирилович Мусієнко зі своїм командиром, двічі Героєм Радянського Союзу Олексієм Федоровичем Федоровим.

ІЗ ЗАПИСОК ФРОНТОВИХ

Володимир Дмитрович Будьонний на фронті був артилерійським розвідником. Серед його нагород є й орден Слави третього ступеня.

Друзі та знайомі говорять, що Будьонний віку не знає. Після війни закінчив два інститути - педагогічний і торговий, обіймав керівні посади в області й столиці, був заступником міністра торгівлі республіки. Згодом очолив інститут. І скрізь, яку б посаду не обіймав, залишався самим собою, простим і доступним, зберіг природно погану у стосунках із людьми, душевну доброту, постійну готовність у чомусь допомогти. І хоча дехто зловживав таким характером Будьонного, він його не міння. Якось я спитав Володимира Дмитровича, звідки він черпає сили, щоб робити людям добро, звідки ця жадоба життя.

- З війни, дорогий, із війни,- відповів Будьонний у своїй звичній манері все високо зводити до простого і, як зізнання, додав. - Хто бачив смерть, той повинен цінити життя...

Я знав, що Володимир Дмитрович зберіг фронтові записки. Попрохав почитати. Будьонний дістав із службового сейфа блокнот розміром із зошит у твердій темній обкладинці. На ній якісь слова німецькою.

- Трофей, - усміхнувся Володимир Дмитрович. - Німецький штаб розкрили. Дивлюся, ніби чистий зошит. Думаю, згодиться. Почав дещо записувати... Почавши читати, я відразу спитав (хоча й сам здогадувався), хто той Гарін, від імені якого ведеється оповідь.

- Це щоб ворожу розвідку ошукати, - засміявся Будьонний. - Щоденники ж солдатам вестися не дозволялося...

Ми разом посміялися над нашою юнацькою на ті фронтові часи натівністю. Адже я теж вів записи під чужим прізвищем. Шкода - не зберігся...

А Володимир Дмитрович зберіг. Ось лише кілька моментів із фронтових записок артилерійського розвідника. Справжні миті війни...

ПАРТИЗАНСЬКОГО

КРАЮ

Я добре знаю Петра Кириловича. Здається, все говорено-переговорено, агадано-перезагадано. Та чергова зустріч - і знову спомини. А перед Днем Перемоги вони, природно, звернені до найдраматичнішого, найбільш болючого, найважливішого - війни і ціни перемоги, друзів - живих і мертвих.

В його біографії ніби сфокусувалася доля юного чернігівського покоління початку війни, окупації, руху Опору.

В 1940 році закінчив середню школу. Мріяв про військо-ве училище. Не вийшов віком. Вступав до педагогічного. Трохи повнівшись, покинув: матеріальна скрута. Повернувся додому, в Холими. Працював старшим піонервожатим. А тут - зловісне: війна. Зарахували у винищувальний батальйон, згодом в обласний партизанський загін, який формував секретар Чернігівського обкому партії Попудренко. Вчилися азам партизанської науки.

Та трапилося непередбачуване. Дехто партизанські командири, замість наказу пропустити відступаючі частини Червоної Армії і готуватися до організованої боротьби в тилу, приєднались до наших відступаючих частин. Потрапили в трагічний пирятинський котел. Чудом вдалося втекти з полону. Розшукав свій партизанський загін. Зарахував кулеметником. І так два з половиною роки, змінюючи три кулемети, пройшов партизанськими стежками-дорогами Чернігівщини, Гомельщини, Брацлащини.

Партизани 1941 року - це, можна сказати, люди особливо бою складу, партизанська гвардія. На їх плечі вало найтяжче - в умовах жорстокого окупаційного режиму, ізольції від виступа, боротьби, підняти на боротьбу з ворогом народні маси. Петро Кирилович - партизан з 1941 року. І він все сказав. Тежко поранений, контужений, гартований в численних рейдах, кривавих боях з окупантами та загродами.

Недавно Центральним Державним архівом громадських об'єднань (колишній архів ЦК Компартії України) видано унікальний збірник завітів українських партизанських з'єднань і загонів. В них яскраво прикладі героїчних справ партизан Чернігівщини, в рядях яких воював кулеметник, а згодом і політрук авіації Петро Мусієнко. На території його рідного Холимського району діло три партизанські загоны. А коли з'єднання О. Ф. Федорова в кількості 1 200 чоловік вирушило в глибокий рейд по тилах ворога, його залишили в рідних лісах в невеликому загоні під командуванням Попудренка. А вже через три місяці цей загін з двохсот вивір до трьох тисяч шестисот месників. Такою була сила народного гніву.

Після визволення Петро Кирилович працював першим секретарем Любечського райкому комсомолу, згодом на комсомольській і партійній роботі у Рівненській області. З 1952 року у Києві - в ЦК КПУ, Комітеті народного контролю, Президії Верховної Ради України. З 1972 року - завідувачий Загальним відділом ЦК КПУ.

Особлива сторінка життя і діяльності Петра Кириловича - Комісія у справах колишніх партизанів Великої Вітчизняної війни при Верховній Раді України. Її він очолює після О. Ф. Федорова у непрості часи настирних спроб з боку певних сил переоцінити роль і місце партизанського руху у визволенні України від гітлерівських окупантів. І особиста заслуга П. К. Мусієнча в тому, що партизанська комісія не згорнула своєї діяльності, а навпаки - піднесла масштаб своєї роботи, свій авторитет.

Петро Кирилович завжди підтримував і підтримує зв'язки зі своєю рідною землею, з партизанами Чернігівщини. А в рідних місцях добре пам'ятають його активну діяльність як депутата Верховної Ради України по Прилуцькому виборчому округу.

Коли Петро Кирилович відзначав свій шестидесятирочний ювілей, я написав йому посвяту, яка випадково збереглася:

В хвилюванні апарат, наче до великих свят, Одягнув Загальний відділ Щонайкращий свій наряд. Всі їдуть, мов на парад, із торбинками по свят, І займають чинно чергу Хлопці із високим хат. Цю зівало їх в набат - І чиновників, і дічат? Ходять чутки: Мусієнко На сьогодні шістдесят! А на вигляд не даси, Бо насправді вік красн. І хіба старіти може Син чернігівських лісів?! Лише буйна свинина, Як відлуння далина, Скаже правду: чаша долі. Видно, винита сповна.

...Наче давній гірничий сон - Партизанський гарнізон. Фото: Петя - кулеметник, Автор: Яша Давидзон. Любеч, Рівне і ЦК, Потім, вроді, КНК... І терниста, і красна Путь - дорога МПК. Скрізь: роботи - серця жар, Так лиш може комісар! Словом, справин-то загальні Та конкретний квілар, В нього, кажуць, хоббів є: Зовсім іншим він став В ту мить, як інтенсивно На морщинку йорш кліюс. Дай же пісні срібний гук! Стали на святочну ваху Виборці його з Прилу. Так тримайся, брат Петро, Щоб тобі добро й добро, Щоб тобі по вінда цясті Наливав святий Дніпро.

В наступному році, коли Чернігівщина відзначала 60-річчя визволення від фашистських загарбників, Петру Кириловичу Мусієнчу виповнилося вісімдесят років. Побажавмо ж йому і його партизанським побратимам міцного здоров'я і всіх життєвих гараздів!

БОРИС ІВАНЕНКО

...Гарін прибув на фронт, а там тиша. Ніхто не міг зрозуміти, як це можна знаходитися поруч із противником, не відчувуючи війни.

Білоруське село Мойсеївка... Колись, напевне, було красиве, в садах. Зараз багато спалених хат, ще більш зруйнованих, із розбитими вікнами, стирчать чорні димари. І кіт на сучі.

Ми біжили вперед, на зустріч вибухам снарядів. Бачу, як попередив один солдат кинувся до ще гарячої вирви, певне, вважав, що влучило в те місце не потрапить. Але тільки він порівнявся з вихилом, як на краю - вибух другого снаряда... Чорний клубок диму, а з нього то рука, то нога... Але нам все ж вдалося відшукати схованого в хліві "Фердинанда", вирахували координати, і наша гаубиця зробила свою справу.

Я сидів на дубі, коригував вогонь своєї батареї. А внизу рвалися ворожі снаряди. Прив'язав себе міцніше до стовбура: якщо поранить, щоб не власти.

Сьогодні п'ятнадцять жовтня. Піхота 21 раз упродовж тижня піднімалася в атаку. Увечері полив сильний і холодний осінній дощ. Траншей наповнили водою, шинелі, гімнастерки промокли до нитки. Сильно пахла сіркою земля. А під ранок різко похолоднішало, потім ударили морозці. Все вкрилося інесем і крижанною кіркою.

Врятувала двадцять друга атака, з якої й почався наступ на нашій ділянці фронту. Під вечір від нас валувала пара, але, як не дивно, нікто з батареї ще захворів.

Під час бою попередив мене тримувати важкий снаряд. Всього на секунду я випередив його, стрибнувши у найближчий яму. Біль мене гелгувало осколок кілограмів на п'ятому - перембив приклад моєго автомата. Посунувся б я легше-легше праворуч... Отоже, обергався доля... Може, до другого разу...

Під ранок у стелю нашої земліники вдарив цей чортів "Геббелс" - так ми прозвали металний апарат. У блиндажі все перекинулося, потагла карбідна лампа. Коля я її знову завітав, то крізь пилкову завису побачив у стелі тріщину, а в ній блискучий ніс снаряда. Стрепенулося (вкотре!) все тіло: от-от вибухне. Чітко видно голівку підричка, здається, він чось чекає, дивиться на нас.

За секунду всі, хто був у блиндажі, чоловік п'ять, кинулися до виходу. Добре, що двері були відчинені. Як тільки забігли за коліно траншеї, наш блиндаж піднігнуло в повітря.

Ніч із 31 грудня сорок четвертого на 1 січня сорок п'ятого... Фронт фронтом, а Новий рік годиться зустріти. Звечора загогували дричеві із снарядних ящиків, розтопили пічку в блиндажі. Тепло й зашишо, ніби вдома. А противник поруч, пострілює...

Запаслися продуктами. Я сильно опирався. За перший день боїв піхота просунулася лише на 50-100 метрів.

У підвалі одного з будинків виявилися багато наших радянських дічат, забраних до Німеччини. Крикнув: "Сумськіє?" Виявилося, є. Мало того, одна з мого Білогілля. Але я її раніше не знав...

20 квітня після короткої артилерійської піхоти піднялася в атаку. Але відразу ж змушена була зупинитися, градом сипалися кулі і міни. Все вирішилося якось раптово. Попереду піднявся генерал, командир стрілецької дивізії, і скомандував: "Солдати, за мною!" Всі, хто був живий, кинулися до хана-лу, переглянули його. Жерть було багато. Але ми вже досягли противничого берега. Нас відчайдушно прикривала артилерія. Один гармаш біля своєї гармати трудився за себе розрахунок, бігав, як затвор автомата, сам заряджав, сам стріляв.

Коли ворог відступив, генерал підійшов до артилериста, розшував його, наказав представляти до звання Героя Радянського Союзу.

Опільчак такий маленький, що ледве можна сховати голову. Ноги залишилися назовні, на бруствері. Лежу горлицю і дивлюся, як наді мною висять "юнкерси". Земля і небо довкола промійти й пропорені снарядами, кулями, бомбами. Лежу закам'яніло. Бачу, як від літа відривається бомба. Вона летить по косій лінії присто на мене. Я залплююся очі - це яна смерть. Пролунав сильний вибух, мене витрусило з окопця, зазісало землю. Поворнувся руками, ногами. Живий, рудкий! Це повноюсію!

Як тільки забакровіє сід, на вулиці Берліна поավило населення. Дивно бачити все це: ще вчора важко було навіть жити душою. Лише найвдадніші німці з'являлися біля колонки водогону чи виллазили з укриття, щоб обкрати м'ясо вибитого коня. А сьогодні ніби хлопнула робоча зміна на величній заводі. І ми від німців почули давно сподіване:

- Гітлер капут! Крі шон Ферті! (Війна вже закінчилася!) Невже скінчилася війна?

Того дня ми каталися по Берліну на трофейному мотоциклі. Триває капітуляція. Ніколи цього не забуду...

Так, ми часто згадували війну з Володимиром Дмитровичем...
ІВАН КОРБАЧ.
З юности "Гарні осколки".

ВІЧ-НА-ВІЧ З ВІЙНОЮ

Чим стрімкіше біжать літа, тим частіше повертаєшся спогадами у юність. А моя ішла по вогненних стежках Великої Вітчизняної війни.

Я виріс на одній з тих вулиць Новгород-Сіверського. У 1940 році закінчив вісім класів і через матеріальну скруту пішов працювати в краснапольський музей, мріючи продовжувати навчання у вечірній школі.

Та червень наступного року поламав усі мої плани. Фашисти стрімко наблизилися до мого рідного міста, і з двадцятьма карбованцями в кишені пошкопував на станцію Пирогівку. А там уже було повно поранених бійців, яких вивозили в тил, там стояли густі плачі жінок та дітей. Такою була моя перша зустріч із війною.

Далі було перебування в Тульській області, згодом мене разом із краваними перевезли до Куйбишевської області, де довелося потрудитися в колосів, доки в січні 1942 року після медкомісії не був направлений до Сизранського танкового училища. Згодом був переведений до Київського самохідно-артилерійського училища, навчання в учбовому центрі під Москвою, після цього був розподілений, за яким я був призначений ад'ютантом командира 1454-го самохідно-артилерійського полку. Коротке навчання - і ось наша бойова частина ешелонами перекидається на північний фланг Курської дуги під станцію Понірі.

Саме там довелося пройти бойове хрещення - аде на Курській дузі фашисти вирішили взяти реванш за поразку під Сталінградом. Була оборона, були шалені наступи гітлерівців на нашій бойовій порядки. Я весь час знаходився поруч із командиром

полку, виконуючи його розпорядження і передаючи накази командирам батарей. На практиці зв'язок працював не завжди, а тому доводилося побігати під вогнем противника. А одного разу тільки випадковість врятувала мене від смерті: 7 липня пішов отримувати додатковий папок і потрапив під мінометний обстріл. Було це в невеликому гаюку, коли осколок влучив мені в живіт. Добре, що удар прийняв офіцерський ремінь, заляне кильце на ньому врятувало мене.

Так тривало до середини серпня. Затим був стрімкий наступ. Наш полк одним із перших ступив на рідну українську землю. Бачив я Глухів, Кролевець, Конотоп, Бахмач, Ніжин, бачив, як поглинулися фашисти над мою рідною Чернігівщиною.

Після реформування полку мене призначили командиром Т-34. Знову Чернігівщина. Марш з Бобриня через Десну, переправа через Дніпро біля Сваром'я, самохідні й танки на поромках, на трітину зачурені в сколочену вибухами воду, екіпажі на баштах, буксирні катери тягнуть нас через велику ріку на правий берег. А 3 листопада 1943 року після могої артпідготовки йдемо в наступ від Лютжега на Київ. Лісами виходимо в Пуцу-Водицю. Вночі з 5 на 6 третя танкова армія із засвіченими фарами та увімкненими сиренами кинулася визволяти столицю України через Беркешевське поле.

Як відомо, Київ був визволений уранці 6 листопада. Але наша частина не по-

бачила того дня зруйновану в ній Хрещатик, бо пішла з боями через Житомирське та Одеське шосе, добиваючи ворога. Він обстріляв нас із монастиря в Феофанії, і ми змушені були відкрити вогонь у відповідь. Був марш на Фастів, короткі бої, зустрічі з мирним населенням.

Згодом, коли фашисти стягнули війська і кинулися відбивати Київ, довелося нам перейти на одну критичну хвилину на Житомирщині. В боях під Поліп'ю загинув командир нашого полку, тяжко поранений його заступник, лікар, багато бойових побратимів. Було оточення, прорив на Фастів. Лише щиро величезні зусилля фашисти були зупинені, а далі покотилися під ударами наших частин на захід. Із славного польського краю виніс я орден Червоної Зірки та тяжке поранення, через яке опинився аж у Іжевську. Та й після трьох шпиталів я знову повернувся в армійські лави, щоб прослужити в них аж до 1970 року.

Нині в моєму послужному списку три ордени, двадцять дві медалі, поранення, що дало мені повіднення інваліда війни другої групи. А Вітчизна відзначила мене званням полковника. Маючи чималий вік за плечима,

люблю зустрічатися з молоддю, посідати в дружньому родинному колі - а воно в мене досить велике: по батьківській лінії налічує 90 чоловік, а ще й по материнській 130. Так що рід наш древній, незвичений. А ще й Новгород-Сіверський осередок славного нашого земляцтва додає сили і снаги, і я радий, що був серед ініціаторів його створення.

І коли за традицією висуваю шоліта на кілька місяців до своєї малой Батьківщини, мнудуюся зачарованою Десною, зустрічаюся з сивочолими однокасиниками, які поки що є на білому світі, ведемо задушевні бесіди про юні літа, обпалені війною, радію, що дожив до спокійної старості, що можу виконитися рідною порою, який мене порятують у страшні бойові літа.

Володимир ШНИШКОВ,
полковник у відставці,
інвалід II групи

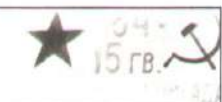
На фото: молодший лейтенант морської піхоти Г. Гінабург в серпні 1943 року.

Зустріч ветеранів через 40 переможних літ у Москві. В центрі у цивільному Г. Гінабург.

часе День Перемоги трудовими звершеннями, захищаючи інтереси трудявців Києва, стоячи на варті законності.

Ось тому так багато теплих слів прозвучало на адресу ювіляра того пам'ятного вечора в Республіканському Будинку кіно.

Матеріал про героїчного розвідника, знамого правозахисника читаєть в наступному номері.

РОЗВІДКА БОЄМ

Був звичайний київський вечір. На вулицях ревели двигунами тисячі автомашин, озвучуючи трудовий ритм великого міста. А в затишному актовому залі Будинку кіно довго панувало урочисте пошвавлення серед людей здебільшого сивочолого віку.

високо проніс знамено 15-ї гвардійської стрілецької бригади, щоб через десятиліття стати відомим юристом, автором численних кіносценаріїв і взагалі чудовою людиною, якій є що сказати про час і про себе.

Нині Григорій Ісакович зустрі-

І ось на сцену піднялася група тих, кого чекали присутні, і шів їх стрункий не по літах, стрімкий у ході чоловік, наче принесений далекими штормовими літами з далеких часів. Зал озався дружними оплесками, веселим гомоном.

Так зустрів своє 80-ліття Григорій Ісакович Гінабург, людина справді легендарної долі, про яку в цей переможний травень знову згадують сотні воїн-захисників Вітчизни.

... За ним була морська піхота, яку фашисти назвали "грозою", були виходи у ворожий тил у якості розвідника, були дні й ночі на грані життя і смерті. Він

ВЗВОДНИЙ

З цією Людиною ріднить мене святе почуття пам'яті Батька - у війну заступника командира полку "катюш" Резерву Ставки Верховного Головнокомандування. Цей полк брав участь у визволенні Бахмача, Ніжина, Козельця. Після форсування Дніпра батька віділили до Москви, призначивши заступником командира дивізіону, старшим викладачем Першого гвардійського мінометно-артилерійського училища ім. Красіна. Там в училищі (втретє за війну) стріляв свого земляка курсанта Володимир Степановича Скорика.

Вперше ж звів їх Яблунівський райвійськкомат тривозного вересня 1941 року, коли фашистські війська наблизалися до Прилук, замикаючи Припятинський котел. Поспіхом формувалася команда мобілізованих випускників шкіл району, і батька - В.П. Іваненка, директора Рудівської середньої школи, старшого полтрукка - призначили керівником групи з наказом доставити новобранців до Харкова і передати їх в розпорядження командувальника. В цю групу потрапили і Володимир Степанович - молодий вчитель, який приїхав з Волині у відпустку до рідної Старої Тернівщини.

Батько завжди з хвилюванням розповідав, як він пішим маршем до Харкова свою незорослу, небомундуровану, неубучену команду і як в сум'ятті відступу допомагав йому утримувати моральний дух новобранців дев'ятнадцятирічний Володимир Скорик. Батька все життя мучила доля тих, кого він вивів до палаючого Харкова і передав на долю бога війни.

Саме до бога війни - її величності артилерії - і потрапив Володимир Степанович Скорик, спочатку солдатом, а з березня 1942-го командиром відділення зв'язку 36-го гвардійського мінометного полку.

Гвардійські міномети, як їх любовно називали "катюшами", були покриті особливим ореолом таємничості і надії. З першим залпом батареї капітана Фелерова під Смоленськом вони наводили жах на ворога і ввеляли в нашу війська нечуванний досі оптимізм і віру в перемогу. Тепер не секрет, що в ці, на той час особливо, світлі підрозділи, був спеціальний відбір - грамотних, обстріляних і відданих бійців. Він воював на Волхонському та Воронезькому фронтах. Звідти був направлений до училища на Урал, а потім у Москву. Після, з 1944-го, повоював у складі 31-ї гвардійської мінометної Севастопольської бригади Другого Білоруського фронту.

Хто і що таке взводний в Діючій армії - одностайно не скажеш. Найближчий до солдата командир і батько, завжди на бойовому зводі, завжди старший, कुли пошлють. В системі "РС" взвод управління був справжнім нервом тактики дій гвардійських мінометів. Артилерійська розвідка, зв'язок, маневреність - все залежало від цих винятково мобільних підрозділів. Іх перекидали в саме пекло боїв, критичними маневрами на найтяжчі напрямки боїв.

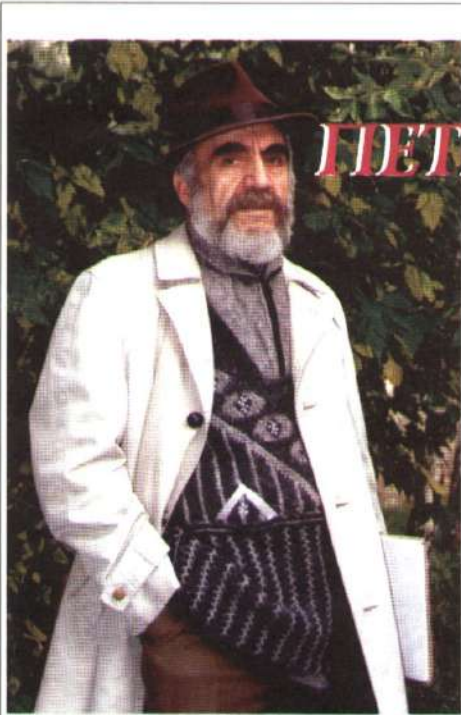
Так через три фронти пройшов війну взводний, гвардій лейтенант Скорик, зустрівши Перемогу в поверженій Пруссії. На таких взводних, як він, опиралися команди і маршали, на їх плечах і прийшла Перемога.

Після демобілізації в нелегкий повоєнний час працював В.С. Скорик на Чернігівщині, обирався першим секретарем Борзнянського райкому партії. Згодом на відповідальній партійній роботі в Чернігові та Києві, Скорик, де трудився, його знають, шанують як виключно організовану, ділову людину, щирі і вимогливу по службі і дружбі.

Згадую їх, на жаль, епізодичні зустрічі з батьком, хвилюючі розмови двох земляків - артилеристів, яких так тісно пов'язала доля. Шкодою, що не записав їх спогади, справжні щоденники війни, розповіді про таких легендарних мінометників, як начальник училища генерал Вовченко, командир дивізіону Лукічов, друг Володимира Степановича по училищу, а згодом начальника Сузьмського артилерійського училища Морозов, багатьох інших.

... Стрічає Володимир Степанович своє восьмидесяте літо. Сумно, що стрічає без Марії Степанівни - вірної дружини, яка відійшла за межу вічності. Але тримається ветеран у турботливому колі дітей, внуків, котрі також вважають Чернігівщину своїм рідним краєм.

Борис ІВАНЕНКО

ПАЛІТРА ПЕТРА БАСАНЦЯ

Трагічна і героїчна, лірично-романтична і критично-аналітична, соцієліна і закурлїва. Його справді монументальна картина "Україна духовна" стала окрасою зали Маріїнського палацу, що в Києві.

шодуку аж до церкви і побачив, що хтось махає мені рукою. Так, це був він, мій друг. Повернувшись до ляху, я закінчив проваляти плічку, а на другий день зробив декілька фотокарток. Згодом надіслав їх Петру. На жаль, відповіді від нього я тоді не одержав. А бульварно через кілька днів я пішов на фронт. Довелося сюрбнути і мені солдатської юшки, бачити смерть бойових побратимів. Хоча, правда, й там, на війні, не полишав улюблену справу. В 1947 році демобілізувався і поступив в Одеське художнє училище, згодом був Київський художнє інститут. Відверто скажу, важке було те навчання на куцу студентської stipendію. Але я не втрачав, як кажуть, здорового оптимізму.

Мій земляк Петро Басанець народився 23-го квітня 1926 року в селі Бурміка Ічнянського району. Він - професор Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, народний художник України. Разом з паном професором крокую головною алеєю парку Вічної слави. Звідси гарно видно широчінь Дніпра, позолочені бані Печерської Лаври, Русанівський житловий масив, Дарницький новобудови Харківського району.

Кожного разу, коли я бувало тут, на цьому уривистому березі Славутича, на цих схилах, я згадую мого тезку Петра Товаровського, - тихо-тихо, задумливо мовить Петро Басанець. - Здається, що саме тут ступала його нога. Але моє з ним знайомство відбулося в Бурміці, коли рідне село було звільнене від фашистських окупантів.

- Знаю, що ваше село, як і мос рідне місто Ічня, були звільнені в один і той же день - 15-го вересня 1943 року. Тоді вам виповнилося, пане Петре, підрахую...

- Як спавсясь в популярній колісці пісні, йшов бойовий 18-й рік. Я й дотепер пам'ятаю той вересневий день. Він був тихий і теплий. В небі гули літаки, всі чекали приходу наших військ. Люди збиралися групами або й поодиноч, виходили за село, аби зустріти визволителів. Пішли і ми з матір'ю, але нікого зустріти не вдалося. Вже повернувшись додому, побачили, що в кімні нашого городу стоять машини, гармати, а біля них метушаться солдати. Один з них, помітивши нас, пішов назустріч. Привітавшись, запитав: "Як же ви тут?" Мати

розповіла, як було важко під час окупації. Що з нашої хати три чоловіки, батько і два мої брати старші, пішли на фронт.

Через годину-дві ми всі сиділи за довгим дів'яким столом і пригощалися гарячою картоплею, молоком, розповідали всілякі історії. Знайомилися. Цього, що зустрів нас першим, звали Петром. Після сіданку всі пішли до клуні читати "Василия Тьоркіна". Сміялися, вели мову про життя-буття. А потім я з Петром залишилися вдвох. Засидюся його малювати. Петро час від часу підходив до мене, клав руку на плече і з цікавістю дивився, як воно виходить. Казав, що заклопотаність виртуванню і заклопаність війни збирається поступати в університет на факультет журналістики.

- Звичайно, пане Петре, він тоді й гадки не мав, що з часом ви станете видатним українським художником. І той портрет, який намалювали в Бурміці, буде раритетом.

- Зробив я тоді з мого тезки декілька начерків, потім почав фотографувати. Пригадую, посадив його на порозі отчого дому, на призьбі. Клашує раз, другий. Й опустився в лях проваляти плічку. Кожного разу, коли з вулиці долинали шум машин або гул танків, Петро вискакував, дивився-видивлявся, чи то часом не бойова тривога. Одного разу Петро височіли і догдо не повертався. Я захилювався й муршувати поліз по драбині нагору. Біля двору стояла закурана мати зі сльозами на очах. У тремтячих руках вона тримала невеликий клатчик паперу, на якому було написано польову пошту і прізвище - Петро Товаровський. Я вибів на вулицю, помчав

Сталінградській битві. Підбив чотири ворожі танки. Три з них - на Курській дузі. Тоді, при нашій зустрічі, Петро й словом не обмовився про свої героїчні діла. Читаю далі: "При форсуванні Дніпра і в боях за Київ підбив дев'ять танків і десять автомашин, за що одержав звання Героя Радянського Союзу посмертно."

В експозиції музею був також лист командира батальйону, адресований матері Петра. В ньому комбат писав, що він побачив на місці, де стояла Петрова гармата, жаліве видвище. Біля розчавленої танкової гармати лежало п'ятеро чоловік обслуги. З-поміж загиблих був їх славний командир.

Не маючи адреси, не знаючи більше нічого, я поїхав додому, в Київ, і одразу ж почав малювати великий портрет Петра. Його я представив на ветеранській художній виставку, яка була присвячена Дню перемоги.

- Це в якому році, пане Петре?

- В 1963-му. Пам'ятаю, що як тільки виставку відкрили, до мене підій, не підійшов, а підійшов художник Борис Шац і на одному диханні захеканим голосом вигукнув: "Звідки ти знаєш Петра? Я з ним навчався, сидів за однією партою. Так, так, тут же, в Києві. Петро - мій шкільний товариш і друг." Тоді я розповів йому про історію зустрічі з Петром Товаровським у рідному селі Бурміка Ічнянського району на Чернігівщині 15 вересня 1943 року. Незабуного вересня!

Анатолій ТУРКЕНЯ
Репродукція з портрета роботи П.БАСАНЦЯ

Ріка життя

НЕ ПИТВО, А ЛІКИ

ВАСИЛЬКОВИЙ НАПІЙ

Васильки справжні - *Ocimum basilicum L.*
Родина губоцвітних - *Lamiaceae (Labiateae)*.
Однорічна трав'яниста рослина з великим своєрідним приємним запахом. Стебло прямостояче, 4-ребристе. Рослина досягає 20-70 см заввишки. Листки супротивні, розташовані гуртами, на довгих черешках, лінійно-ланцетні. Плодючі, інді з зубчастими. Квітки блакитні, інди рожеві, запаші. Пилює рослина з липні - вересня. Походить васильки з Південної Азії. В Україні широчайше застосовують окремі господарства для добування леткої олії.

Сировина. Для напою заготовляють свіжі квітучі верхівки рослини.

Технологія приготування напою.
1. 150 г свіжків квітучих васильків справовніть заливають 3 л окропу, настоюють 4 години, фільтрують, доводять до об'єму 3 л.
2. 100 г свіжків квітучих трав'янистої матеріали заливують 3 л окропу, настоюють 4 години, фільтрують, доводять до об'єму 3 л.
Рецептура напою: настою квітучих верхівок васильків справовних - 3 л, настою трави матеріали лінійної - 3 л, меду рапсового-світлого - 2 кг, спирту 96% - 10 л.

Застосування. Напій використовують як тонізуєчий засіб при астении, для поліпшення дихання; при порушенні кровообігу, призначеному стані; при стресах, істерії, перед складними операціями, іспитами, при захворюваннях дихальних шляхів; шлункових та кишкових кольках, гастриті та язвеному та нульовому кислотності; як жовчогінний та сечогінний засіб, для стимуляції імунної системи, як м'язорозслаблюючий засіб при гіпно-галаксії у матеріях годувальниць, при нервових захворюваннях, сніпливості, нервовій дисфункції; для виведення шкідливих плям та засмаги на обличчі.

Приймають по 1-3 столові ложки 3-4 рази на добу за 30 хв. до їди. При сніпливості курс лікування 2-3 роки з перервами на 7-10 днів щоквартально. Для косметичної мети протирати обличчя ранком і перед сном протягом 2-3 місяців. При спазмованій приймають по 2-10 крапель залежно від віку дитини 3 рази на добу за 30 хв. до їди протягом 2-3 тижнів.

Протипалочковий напій при вагітності та під час менструації, а також при мажорних кровотечах, викликаних різноманітними причинами.

Давний і дуже популярний ритуальний напій українців. Його п'ють перед відходом до сну, забирається молоді у віні на Івана Купала. Кола, де веселі хлопці та дівчата водять танки, квіти та зілля, а якого плетуть дівчата вінки. Перед тим, як зібрати лікарські рослини (у віні на Івана Купала), дівчата родючістю, протирати напоєм обличчя, шию, руки, перся, жінці, стегна, роблять заповнення до місяця, збирають щодня зілля, купують, повторно змащують навіки ділянки напоєм, одягаються, кропляють зілля і несуть його додому. Дома сумаша на горнітах і зберігають як Іспанське чар-зілля протягом року, як обереги від злих духів, лихого долу, нечистої сили, різного чор'ва.

ЛЮДЯМ НА ДОБРО

1. БЕРЕЗА БОРОДАВЧАСТА - *Betula verrucosa, Ehrh.* Родина березові - *Betulaceae.*

Пілясте дерево поширене в Україні переважно в лісовій та лісостеповій зонах. Досягає висоти 20-25 м. Кора біла, вільно гетьніра, з трищинами. Листки гладенькі, черешкові, двічі гострозубчасті. Цвіте береза бородавчатою в квітні-травні.

Сировина. Для медичного застосування збирають бруньки, сік, молоді листки. Бруньки заготовляють у березі - на початку квітня, коли вони починають ледь бунувати; листки - у травні, коли вони ще молоді і ніжні. Сік - у березі. Бруньки сушать у теплих просторах приміщень. Зберігають сировину у шкільній паперовій тарі.

Дія, застосування. Жовчогінна, сечогінна, бактеріцидна та бактеріостатична.

Бруньки, листки та березовий сік широко застосовують для лікування запальних недуг верхніх дихальних шляхів, при артеріосклерозі, недугах сечостатевої системи, виразковій недугі шлунку та дванадцятипалої кишки; серйозних набряках, подагрі, гнійно-очеревинних шкіри, септичних ставах, кишкових кольках, скарлатині, поліартриті, жовчно-кальційні та нирковом'який ній недугах.

Приготування настою. Беруть столову ложку листків, заливають склянкою окропу, настоюють годину. Приймають по 50-100 мл 3 рази на добу.

Приготування відвару. Беруть столову ложку бруньок, заливають склянкою води (200 мл), кип'ять на малому вогні 10 хв., настоюють 4 години. Приймають по 50 мл 3 рази на добу за півгодини до їди.

2. НАГІДКИ ЛІКАРСЬКІ (КАЛЕНДУЛА) - *Calendula officinalis.*

Родина аїстерої (скадноцвіті) - *Asteraceae (Compositae)*.
Однорічна трав'яниста рослина з великим інтенсивним та своєрідним запахом. Стебло округле, прямостояче, розгалужене, 30-70 см заввишки. Листки чергові, широкі яйцювидні з черешком, верхні - ланцетоподібні, сидячі. Квітки жовтогарбазові, зібрані у верхівковій кошику. Поширені нагідки лікарські по всій Україні. Походить рослина з Центральної та Південної Європи.

Сировина. Для медичних потреб використовують квіткові кошики, які збирають тоді, коли значимі квітки мають горизонтальне розміщення. Квіткові кошики сушать у теплих приміщеннях, які оптимально провітрюються. Сировину зберігають у шкільній паперовій тарі.

Дія, застосування. Гіпотензивна, протипалочкова, бактеріцидна, заспокоїлива, кардіотонічна.

Препарати нагідок лікарських застосовують для лікування запальних захворювань дихальних шляхів, анатидного та гіпатичного гастрити; при хворобах печінки та жовчного міхура, для лікування ексзем, фурункулів, карбункулів, та косметичною метою. Виконують по 1-3 столові ложки 2-3 рази на добу за 30 хв. до їди. З косметичною метою та для лікування запальних захворювань шкіри протирати обличчя, шию та голову 2-3 рази на тиждень, роблять примочки до уражених ділянок швидко або через день впродовж 1-2 місяців.

Приготування настою. Беруть столову ложку свіжків або висушених квіткових кошиків нагідок лікарських, заливають 200 мл окропу, настоюють 4 години і застосовують, як уже зазначено.

Евген ТОВБУХА,
лікар-гомеопат, письменник

ТРАВЕНЬ

1, 2 - картопля, морква, буряк, часник, редиска, петрушка, селера на корінь.
6, 7 - картопля, буряк, петрушка та селера на корінь, цибуля, пастернак.
8, 9, 10, 11 - цибуля.
13, 14 - кріп, кмін.
15 - кріп, кмін, шпинат, петрушка та селера на зелень, салат, кукурдуза очочева, гарбуз, кабачки, патисони, огірки, кавуни, диня, капуста.
16, 17 - помідори, шпинат, петрушка та селера на зелень, салат, кукурдуза очочева, гарбуз, кабачки, патисони, огірки, кавуни, диня, капуста.
18 - морква, цибуля на п'єрця, петрушка та селера на зелень.
19 - морква, цибуля на п'єрця.
20, 21 - кріп, кмін.
22 - помідори, біб, горох, квасоля, салат, часник на п'єрця, перець солодкий, баклажани, огірки, кавун, диня, капуста пізня, ревінь.
23 - помідори, біб, горох, квасоля, салат, часник на п'єрця, перець солодкий, соляшики, баклажани, огірки, кавуни, диня, капуста пізня, ревінь.
24 - помідори, біб, горох, квасоля, салат, часник на п'єрця, перець солодкий, баклажани, огірки, кавун, диня, капуста пізня, ревінь.
25 - редиска, перець солодкий, огірки, кавун, диня, капуста пізня, ревінь.
26 - редиска, перець солодкий, огірки, кавун, диня, капуста пізня, ревінь.
27 - часник, цибуля, перець солодкий.
28 - морква, буряк, редиска, петрушка та селера на корінь, часник.
29 - картопля, морква, буряк, редиска, петрушка та селера на корінь, часник.
30 - буряк, редиска.

ЛИНЕМО ДО РІДНОЇ ВІЧНОЇ ІЧНІ

З приємністю познайомлю читачів "Отчого порогу" з ще одним осередком - Ічнянським. Та спершу мовлю трохи про його керівника Миколу Михайловича Вошецького. Народився 1959 року в селі Галиця на Ніжинщині. Батько його, Микола Опанасович, був високопрофесійним ветлікарем. Особливо його талант розкрився, коли родина переїхала до Ічні й Микола Опанасович став головним ветлікарем в районі, де він попрацював понад тридцять років. А мама Марія Василівна - то ясне сонечко для Миколи, його брата Валерія, сестри Галини...

Ось у такій чудовій родині виховався хлопець і рушив у великий світ. Закінчив зазначений технікум, потім - Чернігівський педінститут, був викладачем у Чернігівській спеціалізованій школі олімпійського резерву та таким, що був відзначений званням "Відмінник народної освіти". Затім - пірнув у невідане море комерційної діяльності, отримав диплом у Київському Національному економічному університеті. Вже 1991 року він став генеральним директором солідної фірми "Некос". А піни - перший віце-президент знаної, нагомої в Україні фірми "Синком-Холдинг". Багато цікавого почув я від Миколи Михайловича під час нашої розмови...

- Знаю, у вас багато славних людей?
 - Є ким пишатися. Нашою гордістю є художник Петро Олександрович Басанець, який ось уже понад 30 років радує українців всього світу своєю унікальною творчістю. А як не згадати високого словом народного артиста України Валерія Буймистра, справді золотий голос України, якого одного разу було включено в десятку країн-співаків Європи! Шапонова в нашій державі поетична творчість Станіслава Шевченка. Визначними доброторцями, відомими столичними діячами хочете назвати академіка Валерія Михайловича Гейдука, Івана Михайловича Салія...

Ми їм допомогли з придбанням музичного центру. І, скажу без перебільшення, щасливи, що бодай трохи зробили для цього унікального навчального закладу. Про що шкоду можна сказати багато добрих слів, бо там виховують справжніх патріотів України, багату, щасливу Україну. Там дивовижний директор і чудові вчителі. Діти добре знають українську мову, глибоко вивчають історію своєї держави. В школі створений музей, де є майже триста унікальних рушників та вишиванок! І це при тому, що на освіту виділяються мізерні кошти.

Багато вихованців цієї школи живуть і успішно працюють у Києві. Перш за все, хотів би назвати першого заступника голови Чернігівського земляцтва Миколу Івановича Борца. Енергійний, знающий, залюблений у свій край та його людей, душею невимрути тягнеться до Ічнівщини, робить все, що може, для неї. Ми були настільки вражені епікуваням з його мати, яка обігрівала нас теплом своєї душі. А яке диво - виступі тремуча невимрути рушників! Ми не могли відірвати від них захоплених поглядів.

А як не мовити поважаюче слово про Івана Григоровича Майдана - першого поета України в Ісламській Республіці Іран, котрий знає сім мов, навів мости з цією складною країною.
 Не могу не згадати вчлиним словом нашого земляка Віктора Олександровича Пабовта, який все життя віддавав і академік, доктор сільськогосподарських наук, чимало допомагає селянам Ічнівщини.

Ціро шануємо всезауважого, дотепного Бориса Васильовича Іваненка, котрий аж світяться добротою, хоча він і не ічнянець, але ми його вважаємо своїм.
 - Дорогий Миколо Михайловичу! Та чи в змозі ви розповісти про всіх ващих земляків, а ми надрукувати в газеті?

- Розумію... Ще раз з приємністю повторюся: вони всі варті поважливого слова. Рідні мої, я вас усіх шаную, люблю, пишаюся вами і зичу вам всіляких гараздів.
 - Настаюнок - плани осередку на поточний рік. І що чекає Ічнянщину в близькому майбутньому?

- Весною всі живуть надією, і ми, кийські та чернігівські ічнянці, також. Вже сказано, що урочисто, піднесено відзначимо сільвним гуртом День Перемоги. Допомогли землякам з паланим і добримом...

- Важко не згодитися з вашими виваженими словами. І тут мені загалдали слова Філософа, мовлені десь у V столітті до нашої ери: "Для повного щастя людині необхідно мати славу вітчизну".

- Чудово сказано! Будемо віддавати всі сили, щоб мати отакі вітчизну, як наша ненька Україна!

Віктор КАВА

У ВІЙНИ ВДОВИНЕ ОБЛИЧЧЯ

Кажуть, "у війни не жіноче обличчя". А я, вдівляючись у нього з відстані прожитих років, не могу позбутися думки, що у війни обличчя вдови. Згорьоване від пережитих втрат, напружене навіть у короткі хвилини радості, готове проритися слезою і тут же спалахнути надією. Ось стоїть вона біля воріт. Солдатка, вдова. Маленька, згорблена від тяжкої ноші, що випала на її долю. Мружить від мого розгаданого весняного сонця блакитні очі. Вдівляюся в них, намагаюся розгадати невимовлене, те, що залишилось у її серці. Мовчить. А я продовжую перерваний діалог словами Тараса Шевченка:

...Коли ж згинув черноривий, То й я погибаю. Тоді неси мою душу Туди, де мій милий. Постає на могили.

- Питаете, чи виходила до воріт і чи чекала Івана після "похоронок"? Перші роки чекала кожен день, а тепер... - Гаїна Кирилівна Сірик витирає хусточкою засмучені очі і продовжує: - Наніть сіла уже нема, всі виплакала безсонними ночами.
 Коли влітку одержала вісточки з під Бобруйська, що "далі їти немає сил, тут ми й поляжемо смертю хобробчик", дось надірвалася у душу, молілася Богу, надіялася на якесь чудо.

В моєму рідному селі Червоної Партизани, що на Носівщині, вдів ще залишилось багато. Більшість з них нині частенько хворіє, бо дуже тяжкі випробування лягли на худенькі плечі. Але дітей вони підняли на ноги, мають онуків і правнучків.

Ше одна хвіртка. І ще одна доля. Зволочала великі очі, зімкнуті скорботою уста. Від чоге ше рельефним стає римський профіль красавиці і в пору зрілості жінки. Штвиолока Горпина Давидівна, яка, як і Гаїна Кирилівна, як і сотні інших вдів, із всіх можливостей після загибелі свого коханого вибрала одне - самотність.

- Я обцїла чекати. Поклялася, коли проваджала чоловіка на фронт, що бачилось їй тоді, молодій і вродливій жінці, за цим перев'язом слів? Безсонна ніч перед останньою в її житті роздокую з коханям... Короткий поцілунок біля хвіртки... Мцїні, такі рідні руки, що підняли над собою синочка. І як заповіт, голос уже з дороги: "Бережи Іванка!"
 І вдова зберегла сина, на свою гордість і радість людям. Іван Штвиолока закінчив інститут, став високим професіоналом, шанованим керівником великого сільськогосподарського підприємства під Києвом.

А ось ще одна доля. Дуже тяжка і не менш трагічна. Краснїв'яєська Федорі Іванівні доля сповна відміряла і спрїтства, і бідї. Її чоловік Андрий Трифонович загинув від фашистської кулі недалеко від рідного села, в місті Ніжині. Федора Іванівна і нині не може збагнути, де в неї знайшлися сили, щоб пережити стїльки горя в ті страшні повоенні роки. Ще не висохли слези на очах після смерті чоловіка, як окупанти спалили хату, забрали корову, поросє. А на руках малолїтєня донька... Та не скорилася долї невисока мужина жінка, працювала зрання до пізньої ночі. Після війни пішла на найтяжчу

В обіймах ічнянців.

шановний, Миколо Михайловичу! Давай те спершу поговоримо про історію...
 - Ох, як це важко, бо ж така вона багата і цікава!... Маю сказати, що десь у цьому році ічнянці чекає прийemний сюрприз. Є у нас дивовижний земляк, який нині живе на Кібичині, Володимир Іванович Балабай. Понад шістьдесят років він уперто не відстає і вивчає історію Ічнянщини. Унікальні матеріали зібрав цей подвижник! Бувало, його переслідували, ні ховав свої матеріали, та все ж зберіг їх. Отож він на їх основі та на основі інших історичних матеріалів готує неопієнений подарунок, - історичний нарис про Ічнянщину.
 - Це буде дійсно чудовий подарунок. З цікавістю прочитаємо книжку... А тепер повернемося до вашого осередку.

- Утворений він недавно - десь півтора року тому. В ньому близько 90 чоловік, і він весь час поповнюється. Приємно, що до осередку хочете йде молодь, наше майбуття. Ми цілковито сприйняли ідею голови Чернігівського земляцтва Віктора Александровича Іваненка щодо створення осередків, вона глибоко аргументована, придумана на благо покращення діяльності земляцтва і знайшла ширший відгук у ічнянцї. Привагїдно скажу без жодного перебільшення - ми маємо голову Чернігівського земляцтва, який любить рідну землю і об'єднує ічнянців на максимальній турботі про розвій економіки рідного краю, культури, науки.

- Певно, що після зїбрання, де був утворений Ічнянський осередок і вас обрано його керівником, у вас і всієї ічнянцї з'явилоса бажання ще більше робити для свого неповторного краю...
 - Безперечно. Уже минулий рік був урожайним. Ми зїбрали в Києві, потім вийшли до району, щоб поспілкуватися з місцевим керівництвом, отримати об'єктивну інформацію щодо стану справ на Ічнянщині. Визначили конкретний план покращення справ.

роботу - дояркою на колгоспну ферму. Завжди була першою, працювала на совість, аж "жили лопались". Це слова самої Федорі Іванівні. А от тепер руки болять нестерпно, не дають спокою ні вдень, ні вночі.

Сотні "похоронок" прийшло в Червої Партизани. Деякі з них я бачив в сільському історико-меморіальному музеї. Покжовка! Посїхом змрежений бісером акуратних рядків. Всі ці свідки пішли одностайно підбидали підсумок: "Загинув, вірний військовий призові". І повідомляли адресу вчїної прописки солдата. Коротко: "Бїлорусь", "Латвія", "Підмосквія", "Схїдна Пруссїя", "Україна", "Верхня Сїлезїя"... Є й точнїше: "Польща. Північно-захїдна околиця м.Венгожево. По дорозї на Гїжцько. 30 метрїв від шосе. Могила №15..." Туди, в чужу сторону, до останньої пристанї своїх чоловіків жодна вдова з нашого села не їздила. Ше й тепер помчатися приходять до свого обелєса, завернувши до нього дорогою до церкви. Сюди приносять живї квіти. Ранїше приводили своїх дітей, тепер онуків і правнуків.

Вже кілька років минуло, а я не могу забути зворушливу бубальщищу, яку почув у рідному селі. Літня жінка, перед смертю прикута до лїжка, до останнього дня тримала біля себе свою єдину цїнність - шакуночку з листами від чоловіка, який загинув на фронті. Коли очі вже перестали бачити, вона час від часу просила внучкї перечитувати їй ці солдатські послання і, стримуючи слези, підправляла, якщо щось помилявся, читачку затертї рядки. Вона вже знала їх напам'ять...

Листи з фронту! Їх писали на прикладах автоматів, в окопах, на оборонних дошках серед рудї. Одслїдовкї вісточки додому, кожен із фронтівкїв розумів, що вона може стати останньою. І тому лїпшїше сказати щось надзвичайно важливє.

Наша мати теж довго зберїгала декілька солдатських трикутнкїв від батька. Вона ховала їх, замотанї у вищїту червону хустину, у старєнчї скрїпнїчї. Там зберїгались найдорожчї для неї речї: весїльна сукня, корсетка і плахта, бурштїнове намисто і батьковї листи.

Покжовкї від часу солдатські трикутнкї давали їй наснагу, допомагали здолати труднїощї...

Петро МЕДВїДЬ, Заслужений журналіст України

Говорить архіви

ВАСЯ КОРОбКО

Фрагмент із повісті

Уже на початку травня рух на всіх дорогах зріс настільки, що спокою не було ні вдень, ні вночі. Німецький вермахт готував операцію "Цитадель" під Орлом і Курськом, розраховуючи змінити хід війни на свою користь. Кому-кому, а підривномукам роботи підвалило по зав'язку. А оскільки майже жодна найскладніша диверсія не обходила Васю Коробка — то хлопця призначали, бо саме його вміння потрібне було, а то сам напрашувався, мало не силоміць проривався, — йому не доводилося спати по-людськи чи їсти вчасно в таборі.

Щороку все далі в історію відходить Велика Вітчизняна війна, що пролетіла безжалюдим смерцем нашою багатостраждальною землею. Вчені намагаються знайти адекватний термін для визначення буремних подій першої половини 1940-х років. Друга світова війна, німецько-радянська війна. Осмислюючи її переосмислюючи її складні часи, роблять спроби неусунуто відтворити події, відповідати на безліч питань, пов'язаних із замовчуваними чи фальсифікованими подіями.

Чимало білих плям залишилося і в історії партизанського руху на Чернігівщині, попри те, що збірники документів, пов'язаних з цими пам'ятними подіями, неодноразово привертала увагу істориків і археографів. Зрозуміло, що за радянських часів будь-яка свідомісна робота в архівах провадилася за чіткими "казанними партією" орієнтирами. Не випадково залишилися поза газетними шпальтами й сторісками книжок проігноровані увазі читача документи з фондів Державного архіву Чернігівської області. За дещо гасельними інтонаціями листівки, притаманними газетній періодичності другої світової, постає всезагальна ідея перемоги над ворогом народу — фашизмом, заклик до боротьби, надія на перемогу.

Поданий вище документ висвітлює маловідомі події воєнної доби й друкується вперше.

Лариса КОВАЛЕНКО держархів Чернігівської області

Смерть німецьким окупантам!

КОРЮКІВСЬКА

ТРАГЕДІЯ

Понад чотири місяці Червона Армія успішно наступала. Звідвилено десятки тисяч населених пунктів, сотні міст. Звідвиється Україна від гітлерівської нечесті.

Відчуваючи свою близьку загибель, німецькі загартунки з кожним днем посилюють кривавий терор в тимчасово захоплених нами районах, вбивають та грабують беззахисний народ. Одна з таких кривавих розправ бандитів над мирним населенням відбулася в Корюківці.

Це було першого березня 1943 р. Банда тонстоунух німців, відгодованих на нагородному українському салі, шалених кров'ю людською, наскочила, наче сарана, в містечко Корюківку. Каті привалили в людські хати, вбивали старих, душили та різали дітей, гвалтували жінок.

За два дні фашисти розстріляли, забили, спалили живими понад 2000 чоловік мирних людей та повністю спалили містечко.

Розстріляні сім'я мирного жителя Василя Жуковського. По-злудійському розправились людодери з сім'єю машиніста Матюхи. Сім'я сідала, коли фашисти заскочили у хату. Тут же були розстріляні всі жінки, а чоловіків розстріляли у дворі. Серед вбитих Матюха, його жінка, зять-вчитель Пенющенко, дочка.

Велика кількість людей була загнана в приміщення їдальні, біля базару. Ніхто відтіля не вишов живим.

Звірі, що вдовго з себе захисники релігії, безжалісно розстріляли в церкві понад 200 чоловік віруючих жінок і стариків під час молебня. Не пощадили вони і попа Бондаревського, що правив молебнєм.

Розправились німці і з своїми слугами, що продались фашистам і чекали від них нагороду за свою вірну службу. Гітлерівці підломли злищили всю сім'ю замісника начальника Корюківської жандармерії Каленського Ф.І. Наповал, біля хати вбили дітей жандарма Миколи Боголюбца, вбили батька та стару матір начальника жандармерії Омельчука Д. та багатьох інших.

Колі пикатий німець заскочив з перекаладом до хати Омельчука, стара зустріла його з хлібом-сіллю. Німець ударив її в обличчя.

- За що? - спитала стара. - Син мій в жандармерії. Тобі служить. Бога не боїться?

- Я тобі бог, - прогрінув німець. Схопив її за волосся, низько нахилив до підлоги і пнув куло в спину. З відкритими очима залишилася стара на долівці. І очі її наче говорили: "Сину, помстися!"

Помстися! Помстися ми, партизани, якщо у сина твоєї волі не вистачає, якщо син твій богузом став і українське ім'я своє забув, честь свою проминув.

Помстися ми, партизани, сини України, за кров та смерть беззахисних людей, за спалену Корюківку, за знищені міста та села.

Клянємось - безжалісна буде наша помста! Помститься Червона Армія, що поблажачка!

Брати рідні! Душогуб увірвався у нашу хату. Душогуб душить дітей наших, грабує добро наше, вбиває близьких та рідних. Им'я цюшу душогубов - Гітлер. ЖАХЛИВЕ це ім'я, бо воно означає смерть.

Людодер Гітлер багато разів з цинічною відвертістю повторював: "Ми повинні в першу чергу витіснити та знищити слов'янські народи - росіяни, поляки, чехи, словаки, болгар, українці, білоруси... якщо цього вимагає політика, треба брехати, зраджувати і вбивати".

Чуєте, гітлерівці прийшли знищити Україну, німці прийшли вбивати людей українських. Вони самі цього не приховують. Доки ж будете мовчати, доки ж будете нічого не чути? Час настав діяти! Ваше місце в партизанських загонах.

Мати дорожа, сестро рідна! Підлий фріц вимагатиме у тебе їжі, нагудіж же його так, щоб він більше ложку у рот не брав. Захоче німець спати - зроби так, щоб заснув він навки. Зустрінеш його в полі - заколи вилами, бий його обухом по голові, забереться їдол у клубок його. Хай вогиєм чужак піде!

Поліцейські, українці, насильно мобілізовані до німецької армії та жандармерії! Жерти гітлерівців у Корюківці, смерть рідних наших клічуть вас до бою проти німців. Ідіть до нас, самі організуйте партизанські загони. У нас є зброя - бігнєте ж німцями. Об'єдналися всі сили українського народу на боротьбу проти німецьких загартунків!

Воля народна, честь українська клічуть нас до бою, бо ми нашайки Кривоноса та Гонтя, внуки великого Шевченка!

Народе український - всі на розгром ворога!

ЧЕРВОНІ ПАРТИЗАНИ

У ВІДПОВІДЬ на концентрацію ворожих сил партизани ще більше посиляли диверсійні виходи. Паралельно з цим почала активніше й глибше працювати розвідка - треба було уважно стежити за всіма пересуваннями карателів. Розвідувальні групи заходили часом на десятки кілометрів од табору чапаєвців. По дорозі, де вдавалося, вчняли переломлювати у маленьких гарнізонах чи місцях зосередження ворожих сил.

Одна з таких груп із семи чоловік під командуванням Миколи Жадовця рушила в розвідку. Серед інших у групу входили Коробка, Сахарієнко, Денисов.

До села Жадове підійшли пізно вночі. В хатах не світилося, але край села, зовсім недалеко від рідкого переїздя, щось блимало так самовпевнено, що сумніву бути не могло - німці. Розвідники підповзли зовсім близько.

- Танки! - прошепотів Василь на вухо Миколи.

Панцирників було шість. Вони виділялися з-поміж інших опорядження, що групувалося тут, своїми масивними контурами, довгими столами гармат. Далі вгадувалася ціла колона автомашин - видно, споведлювання, бо онде й округлий присадкуватий бензовоз поруч із крайнім танком причаївся.

Жадовець помахом руки підгук Коробка й Денисова.

- Пробрітьтесь вперед, піракуйте, скільки там машин. Ми чекаємо в посадці. Тільки не аздавайте чіпати їх, чуєте?

- Чуємо, - відповів Денисов.

Біля танків повільно походжав вартовий. Віддалік щось дрібно світилося, і коли німець затуляв собою ті вогники, видно було автомат через плече, а в руках щось довге, замашне. Ним він постукував об борти танків, наче сигналізував своїм, що все гаразд, доки він ще дає про себе знати.

Розвідники виждали, поки вартовий, подвоюючи залізною, прочалавав далі, й рушили до машин, стараючись за-

пам'ятати все до дрібниць. Шість танків і тринадцять автомашин - непогано було б пустити їх куди слід. Василь подумав про це й глигнув на Сашку - чи не здохався часом, що йому подумалося, що закортіло зробити всупереч наказу командира групи. Але той сам сказав:

- Може, феєрверк засвітимо, га?

- Рвати не можна, - прошепотів у відповідь Василь. - Нас одразу ж схоплять...

- Придумасмо, - кивнув Денисов і приліг до землі, сторожко поводячи навколо очима.

Василь погляд наткнувся на бензовоз. А що, як?.. Несподівана думка пронизала його.

- Слухай, Денисов! - гарячково штовхнув ліктем товариша. - Ми зараз так улаштуємо, що німці нічого не розкумекають.

Напарник зацікавлено глянув на Василя, ще не розуміючи до кінця, але вже догадуючись, - спостеріг його погляд на бензовоз.

- Ти геній! Найменша іскра - і готово!

ДІЖДАЛИСЯ, доки вартовий відійде в другий кінець колони, і заходився біля машини. В чотири руки крутнули товстий кран під сподом - залушка виявилася добре загвинченою. Та після кількох сильних ривків така піддалася й легко пішла по різьбі. Уже коли от-от мала відкрити широку горловину, Василь схамулювався й притримав Сашкову руку:

- Зачекай трохи. Треба ж якось спрямувати бензин, а то потече в долину з кущами - і все. Потримай, я зараз...

Діставши з-за пояса фініку, він повоз до крайнього танка, прогрівавчи петличкоий ривчак. Ось уже й за залізне громаддя захавався, через кілька хвилин знову виринув біля бензовозу й притягнув чималий шмот товстого шланга - де він його почув, ніколи було розпитувати. Приладнали вдвох до крана - тепер бензин не шумітиме - і зробили ще кілька останніх обертів. Шланг під паль-

цями заклекотів, забився, мов його тинала пропанщина, і відразу ж під ногами зашипів пісок, різко запахло бензином. Розвідники чимдуж поплазували назад до своїх. Жадовець по веселих очах зрозумів, чому обоє друзів так довго не поверталися.

- Щось уже обволіло? - відповів Денисов, - але давайте зніс-сиди швидше драпати. Потім розкажемо...

Відповзли за сотню метрів і злягали в густих кущах. В німецькому таборі було спокійно, чулося лише ритмічне постукування залізляки вартового. Та ось залунали стривожені голоси, щось загупало, заледенело.

- Що ви там наробили? - знову нетерпляче запитав Жадовець. Але ніхто йому не відповів. Натомість освітілися дві сиріяті автомобіля, хтось вискочив з нього, ще один, ще. В цей час над селом звисла червона ракета, і той ж мигі над колуном звняв височенний стовп полум'я.

- От тепер усе видно! - підкочив Василь і знову впав на землю, притиснутий міцними руками командира.

ВІД того місяця, де шойно стовп'яла група німців, розбігаліся оповиті полум'ям постаті, падали на землю, намагалися збити вогонь. Прогрімив вибух - то злетів у повітря бензовоз, полум'я почало лизати боки танків, от-от почувть рватися боєприпаси. Небо погарягло, перелісок висвітвівся так яскраво, що сидіти в ньому стало небезпечно, і розвідники чимдуж гайнули від пожежі. А за ними вже гриміли вибухи, гурчали мотори танків.

Уже відбігли на кількасот метрів, Василь розказав про все. Жадовець спершу хотів було поварити обох за непослух, а потім тільки махнув рукою: переможців не судять...

Георгій АРТОЗЄВ,
Герой Радянського Союзу

ІМ'Я ЙОМУ - ФРОНТОВИК

Борислав Павлович Степанюк народився майже вісімдесят років тому в селі Канівщина Прилуцького району. Його юність обпалювала Велика Вітчизняна війна, після важкого поранення став інвалідом, але залишився незламним служителем поетичного слова.

З тієї пера нашого земляка вийшло чимало книг, присвячених рідному краю, подвигу нашого солдата у війні, ітимної та пейзажної лірики. Словом, він один із тих літераторів, які визначають обличчя сучасної української поезії.

Підтвердження цього - численні публікації лірики Борислава Степанюка.

Райдуга над

обеліском

Водою напотомила гроза,
Війною накопила гроза,
До краю над Європою
Якої ще шукать частини світу,
Де б материнська зронена слеза
Ставала кам'янишою граніту?!

О райдуга, на твої небесний лук
Ліг обеліск навчично
І прикипів до материних рук,
Що при землі напнулись тятивою.

Так наче бою зупинилась мить!
Чому ж тоді пече у грудях нєні?..
І чи летить, чи не летить
Перед очима заграви черлені.

О вічний бій
Так Блок сказати міг,
Той вічний бій,
Де спокій тільки сниться,
Той бій, що все, здавалось, переміг,
А все одно - не може зупиниться.

Біла пам'яті

Воїнам-односельцям,
які не повернулися з війни, присвячується

Скрізь, скрізь, що не село, меморіали
У камені, у бронзі

постають: Звідціль на Вітчизняну
проводжали, На полі брані обривалась путь.

Вернулись, як у пісні, журавлями
До рідних гнізд - і вже ім не злетить!
Плакучі верби схлипають гіллями,
То в зелен-листя кутані, то в мідь.

Напрвесні, щорочу, в чистім полі,
Як тільки сонце вигляє з-за туч,
Чи не єдиний на всьому околі
З'являється й ніяк не сядє ключ.

Те ж саме від народження заріччя,
За Удаєм та ж сама купина -
І односельців кожного в обличчя,
Хай скільки літ не буде, а пізна.

Невже їх Василі, Грицьки, Миколи,
Оті, як в пісні, білі журавлі,
Додому не повернуться ніколи
На піднятому пам'яттю крилі?

Село не згірше інших Канівщина,
Як і годиться, у вінку з тополь!..
Де ж криється безпам'ятства причина,
І ще який поскаржиться із доль.

Під стріхою вже не зустрінеш хати,
Котеджі навіть, як гриби, ростуть,
А їм гніздо, одне на всіх, лиш мати,
А їм, як споконвік, при длі бути.

Завозили - і десь двався камінь,
Ухвалу прийняли - і під сукно:

Отак і живемо роки-роками,
Який не віє вітер - все одно.

Так, ніби поза простором і часом,
Що навіть не дїйма вселюдський біль,
Кого спитати, яким озваться гласом,
Що й досі ще партз'їздівська артіль.

Знов сонце поверта назустріч літу -
І мариться, як матері, землі,

Що, політавши з болями по світу,
Затамувавши пісню жалі,
Додому прикурличуть журавлі.

Некучий роздун

По фронту розметалась хуртовина,
На попіл обертаючись, на прах,
Ніким, нічим, здавалось, незупинна,
Всевладно несучи і страх, і крах.

Ні, не забудь довку того бою,
Лавину ту вогняно-снігову:
Підкошений, скривавлений, - устояв
І навіть переміг... і я живу!

Фото Тетяни Піщук.

Русь - Україна звіку на прицілі
Гориничів, що звярями ричать!
З вишневого гнізда в'я хати білі
У світ, як гуси-лебеди, ячать.

Мій краю, непросту зборили скруку,
На честь твою лунає грім-рса!
Від сонця, від Ярилового духу
Іскрить слеза, проміниться роса.

Не вперше, ой не вперше гімн співаєш
Над всі пісні, а їх несть числа,
Бо княжий, бо козацький дух свій маєш,
На жалі і розбрат - бій добра і зла!

Твої і так обскубані кордони,
Та невгава хижацька ненасить!
Націлені ракети многотонні,
Сам атом, як дамоклів меч, висить.

Постань, хоч, може /ні, стократ!/-
Востанне, Бо не простить і Бог,
Хай і моя кривца на поміч стане,
Яку не міг змертвити сам свинець.

ЖИВЕ ПОЕТ У ПРИЛУКАХ

Колінь уславлений французький письменник Оноре де Бальзак написав: "Темні народжуються в провінції, щоб помирати в Парижі!". Що ж, може, воно й так, але наші майстри пера часом заверюють це твердження. Як наш земляк Микола Турківський. Поет, художник, скульптор, Микола Петрович ніколи не зраджував своєї рідної сторони. Народившись у мальовничій Липовці 16 травня 1937 року, він все життя працює на благо Прилуцьчини, не відривається від землі. Його добре знають у Прилуках, у Чернівцях та й в усьй Україні.

Тож вітаємо всіх земляцьким товариством знаного словотворця з ювілеєм, значно козацького здоров'я, нових книг, без яких його життя не було б щасливим. А ще друкуюмо пристрасний вірш автора-іменинина.

Срібне в білих снігах

23 лютого 1943 року в Срібному гітлерівцями було розстріляно і спалено живцем у приміщенні школи 682 жінок, дітей, стариків. З того полум'я чувся "інтернаціонал"...

Срібне в білих снігах... Срібне в білій замрї зими,
В повсякденних турботах,
В бадьорому ритмі життя.
Тільки в пам'яті знов Землетрусать воєнні громи,
Щемно груди стиска,
І частішає серцебиття.
Напливає, як магма,
На селище ворога лють,
Від "порадків нових" Червононі хорстоко

земля...
Ой, до школи ведуть,
Ой, на страту здвокала везуть...
Ой, палючий вогонь!
Ой, мов зірка, згоря немовля!

Ой, згорять серця!..
Материнські згоряють серця,
Сивочубих дідів Напрацьовані руки
горять...
Смерть - пекельно-палюча,
Безжална і страшна до кінця,
Зло заброд гоготить,
Мов Батия вернулася рать.

Ой, згоряє коса...
Ой, дівоча згоряє краса,
Що з хлібами росла
І цвіла там, де жайвір дзвенів.
Та - даремний цей смерч...
До Вітчизни любов не згаса,
І серця їх - принесені маки
для неї з полів.
Це із них
Наче вїрності птах виліта у світ,

Ой, згоряє коса...
Ой, дівоча згоряє краса,
Що з хлібами росла
І цвіла там, де жайвір дзвенів.
Та - даремний цей смерч...
До Вітчизни любов не згаса,
І серця їх - принесені маки
для неї з полів.
Це із них
Наче вїрності птах виліта у світ,

В них-бо мужність народу мого
Повік-вічнї усе племонтьє,
Ще вогнїть в їхнїх душах
Наш колір червоно-святій,
Ним загривиться вся
Наді мною висока блакить.

І даремні знищення
І тріск автоматних черг,
І даремна запродадця
Підла робота була...
Гімн партійний зрина -
Мов розрубає ката мечем,
І не люди горять,
А згоряють фашисти дотла.

Срібне в білих снігах -
Срібне, сиве з тієї зими...
В повсякденних турботах,
В бадьорому ритмі життя.
Та у пам'яті знов
Землетрусать воєнні громи,
Щемно груди стиска,
І частішає серцебиття.

Андрій Бабич, ветеран війни і праці

Краю мій

Краю мій Прилуцький,
Рідний і коханій,
Уклоняюсь низько
У любові й шани
Нови греблю й кручі,
Що понад рікою,
І поля родючі
Пригорну рукою.
Тут я народився
У селянській хаті,
Тут мені співала
Колісанки мати,
Пісню про дїрви
І небосинь прозору,
Тут життя стелило
Килимів узори.
Пам'ятаю й досі
Діда сини скроні
І казки веселі,
Й батьківські долони.
У селі стїв конїсть
І навчивсь кохати
Те життя, що в пісні
Оспівала мати...
І хоч живу я ніні
Звідсіля далеко,
До домики лину,
Як в весняну дїнину
З вірю лелека.

ВАШЕ, БАБУСЮ, ВСЕ ЩЕ ПОПЕРЕДУ...

- О, а вам, бабуся, чоґо? Але сидїте.
- Спасибі, насидїлась. Хоч вчлївчїти, вівроку.
- Де же це ви насидїлись? Вдома?
- У нас перед дверима. Молодички з товстими шиями один за одним шмигають до вас, а мєні все чєкай та чєкай. А з моїми болячками не перед кабінєтами сидїти, а вдома, на печі.
- То й сидїли б вдома. А до мене чоґо?
- Чоґо, чоґо? Біда пригнала.
- Яка це біда? Щоєс сталося, чо аж до районного начальства?

Стрєсалося шось?
- Щодня тїяєтся вся. Пенсії вчасно не даєтє, за гаа гребєтє, світло відключе, а жити як? Одинокий людин?
- Не гнівайте Бога, бабуся. Прожили ж чимало.
- Та прожила. Але такоґо ще не бачила, як оє настало.
- Радїте, бабуся, чо прожили і амин дїждідалися.
- Яких же це амин?
- То ж ви при соціалїзмі мучилися, а тепер ось воля,

ПЕРЕСИДНИК З ПОЛЕСЬЯ

Ось уже чимало десятиліть веселе й дотепне слово Івана Социєця радує душі земляків. Він смїявся в рідному селі, Лебедівці Козелецького району, коли народився вісімдесят п'ять років тому, він не падав духом на фронтах Великої Вітчизняної, а посправжньому сїмшна українцї, коли почав працювати в періодичній пресї. Лише активна участь у колїсах знаменитому "Перці" чо значила.
Нїні Іван Яосипович, переживши багато лихолїть і життєвських випробувань, продовжує активно працювати, доточуючи до попереднїх десятків книжок новї гуморески. Знаємо, чо найкращим вїтанням для письменника є з'ява його нових творів, а тому й робимо це з великим задоволенням.

самостїйність, демократія, Головне, чо нема адмінїстративно-командної системи. Загуля!
- Як те нема? А де ж вона подїлася? Ось ви й і тоді в цьому кабінєті сидїли, і тепер сидите. Та і командуетє. А нам видь того...
- Кажу, бабуся, не гні-

віть Бога. Зваґте на те, чо кожнї перемїни в державї прохєдять з гуртїдоцями. Ви ось про пенсії, а того не хочете зрозумїти, чо уряд грошей не має. На нєіх не настанїшиє.
- А собї ж він має, той уряд.
- А ви хочете, щоб уже й уряд не мав.

- Я хочу, щоб усі мали.
- Труднощі, бабуся, розумїти треба. А ви до цього нїби не дооросли.
- Переросла. А за гаа, за електрику чоґо так гребєтє, чо платити неєсда?
- А ви на дровця перехєдте. Пояснюю ж, труднощі перехєдного перїоду.
- Де ж тих дровець узяти? Та ще з моїм ладон'ям?
А електрику навїщо відключе на весь день?
- У вас холодильник є?
- Нема в мене холодильник. Так у людей є.
- Давайте, бабуся, кон-

ретнїше. Чоґо вам треба від держадмінїстрації? Там ой відвїдувач на черзі.
- Мені треба хоч якоґо жити. От і приїшла. Президент деє далеко, а ви ближче. Розберїться.
- І радїий би, так труднощі. Пояснюю ж вам, ось ще гроші, ще трохи та й надїдуться сяє. Заживемо - ого-го!
- А ви самї вірите в те, чо кажете?
- Віроу. І ви це повірите.
- Те-ре! Коли те все буде?
Чи я його дїждусь?
- Не журїться, бабуся. Дїждєтєся. У вас ще все ідереу.
- Ну, ну, втїшлили стару. Пїду ось додому, сяду та й чекастиму. А раптом справді ше чоґос дїждусь.

ОТЧИЙ ПОРІГ

Шєф-редактор Віктор ПКАЧЕНКО

Головний редактор Леонїд ГОРЛАЧ

Засновник: товариство "Чернїгівське земляцтво" в м. Києві

Газета зарєстрована Державним комїтетом інформаційної політики, телебачєння та радіомовлення України 06.XI.2001 р.
Рєєстраційне свїдоцтво: серія KB №5594
Адреса редакції: 01023, Київ, 23, Спиртївна площа, 1, тел./факс 246-74-31.
e-mail: otchuy_porig@ukr.net

Редакційна рада:
В.В.Тєачєнко, В.І.Авдєєнко, Л.Н.Горлєч (Ковалєнко), Б.В.Іванєнко, П.І.Мєдєвїд, О.Г.Опїлий, В.Є.Устєменико.

За достовірність фактів, точність імен та прїзвищ, географїчних та історичних реалїй відповїдають автори публікацій.

Передрук тільки з вїдомого вїдання.
Рукопїсї не реєдуються й не повертаються.
Лїтературний редактор Віктор КАВА.
Комп'ютерний набїр Юлії Вєлової.

Надруковано та завершено на замовлення товариства "Чернїгівське земляцтво" в м. Києві у ВАТ "Вїдавничтво "Київська правда" (вул. Маршала Грєчка, 13). Тираж 1500. Зам. 622.